

دانشگاه آزاد اسلامی واحد مهاباد

فرهنگ لغات و اصطلاحات عامیانه

(از حرف الف تا آخر سین)

دکتر رحیم عبداللہی

دکتر حسین خوشکباری

معاون شیخ الاسلامی مکرری

جلد اول

سرشناسه	عبداللهی، رحیم، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	فرهنگ لغات و اصطلاحات عامیانه/ رحیم عبداللهی، حسین خوشکبازی، سوران شیخ الاسلامی-مکری.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مهاباد، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	ج.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۶۸۲-۰
وضعیت فهرست	فیا
نویسی	
مندرجات	ج. ۱. از حرف الف تا آخر سین
موضوع	فارسی -- اصطلاح‌های عامیانه -- واژه‌نامه‌ها
موضوع	Persian language -- Slang -- Dictionaries
موضوع	فارسی -- اصطلاح‌ها و تعبیرها -- واژه‌نامه‌ها
موضوع	Persian language -- Idioms -- Dictionaries
شناسه افزوده	خوشکبازی، حسین، ۱۳۱۸ -
شناسه افزوده	شیخ الاسلامی-مکری، سوران، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مهاباد
زده بندی کنگره	۳۹۶ - ۲۴ - PIR۳۰۰
زده بندی دیویی	۷/۰۰۳
شماره کتباتی ملی	۲۰۰۵۴۰

عنوان کتاب: فرهنگ لغات و اصطلاحات عامیانه: جلد اول (از حرف الف تا آخر سین)

تالیف: رحیم عبداللهی - حسین خوشکبازی - سوران شیخ الاسلامی مکری

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ جلد

ناشر: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی (با همکاری و عدم مزاحمت)

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

شابک: ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۶۸۲-۰

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

مقدمه

آنچه ادبیات نامیده می‌شود ناگزیر زبان هم هست.

«سارتر»

با وجود گسترش روزافزون فن‌آوری و علوم، امروزه روز نیز زبان مهم‌ترین عنصر ارتباطی آدمی به شمار می‌آید و از منظر فرهنگی هم بخش اساسی هویت فرهنگی انسان به حساب می‌رود زیرا منعکس‌کننده شخصیت و عامل اصلی هویت ملی - تاریخی و فرهنگی است. فراوان‌اند کسانی که زبان را نهادی اجتماعی دانسته و آن را از ویژگی‌های فرهنگی انسان می‌دانند.

واژه‌ها و اصطلاحات عامیانه، گسترش روزافزونی در جامعه‌ی امروزی ایران داشته است و باید اعتراف کرد یکی از مهم‌ترین رهنه‌های زبانی متحول شده در طی چند دهه‌ی اخیر، گونه‌ی گویش اجتماعی است که شامل واژه‌ها، اصطلاحات و ضرب‌المثل‌هایی است که دو جنبه‌ی برجسته در آن‌ها خودنمایی می‌کند: جنبه‌های جنسی و جنبه‌های اجتماعی. به همین دلیل، امروز با دو دیدگاه متفاوت زبان‌شناختی روبرو می‌شویم.

گروهی، این گونه‌ی زبانی را مخرب می‌داند زیرا زبان و اخلاق را در هم ادغام کرده و این نوع گویش را ضد فرهنگی، غیراخلاقی، بی‌کلاسی و توهین به فرهنگ غنی زبان فارسی می‌دانند. گروهی دیگر با اتکا به مسائل جامعه‌شناختی و مردم‌شناسی زبان، آن را پدیده‌ای انسانی می‌دانند، به کارکردهای آن اهمیت می‌دهند و به دنبال بررسی گاری زبان به خوب و بد نیستند.

اصطلاحات این گونه‌ی زبانی در بین قشرها و گروه‌های گوناگون سنی و اجتماعی به‌خوبی مشهود است. به همین جهت، این گروه خلاف تصور آنان که اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های امروزی را در ایران فرهنگی پست و غیرقابل مطالعه می‌دانند، از مطالعه‌ی زبان‌آمیزه در بافت اجتماعی خودداری نمی‌کنند.

ما خواسته و ناخواسته، باید بپذیریم که اصطلاحات و واژه‌های عامیانه یا شتابی وصف‌ناپذیر وارد فرهنگ فارسی شده‌است. هنگامی که میلیون‌ها فرد ایرانی امروزه با این زبان گفت‌وگو می‌کنند و کنایات و اشاراتی را به کار می‌برند که بصورت عامیانه کاربرد دارد که فرهنگ رسمی و مسلط آن را نمی‌پذیرد، ما حق نداریم به عنوان پژوهشگر در حوزه‌های علمی کشور از کارکردهای این فرهنگ چشم‌پوشی کنیم؛ هر چند که دانشگاه‌های کشور نیز، فرهنگ فارسی را فرهنگ‌متعالی بدانند.

از آنجاکه خاستگاه زبان عامیانه و اصطلاحات آن جزو حوزه‌های زندگی عمومی است، کاملاً متعارف و عادی به نظر می‌رسد که فرهنگ رسمی دامنه‌ی تابو سازی زبانی - فرهنگی را گسترش دهد، در نتیجه، فرهنگ عامیانه، در برابر رویکرد تنگ کردن دامنه‌ی کلام از سوی فرهنگ رسمی، دامنه‌ی واکنش خود را در ساختن نشانه‌های کلامی و غیر کلامی گسترش می‌دهد.

به همین سبب امروزه این فضای گفتاری در گونه زبانی با بهره‌گیری از نظام‌های نشانه‌ای - ترفند های «وناگون در زندگی اجتماعی و واکنش به فرهنگ و نظام مسلط و رسمی فرهنگی - به رویارویی با زبان معیار می‌پردازد و اهم کارکرد خویش را مصروف ساخت واژگان و اصطلاحات عامیانه می‌کند. بخش از این واژه‌ها به سبب فراوانی کاربرد به زبان مردم کوچه و بازار راه پیدا می‌کند و در نهایت جزوی از زبان معیار می‌شود.

متغیر دیگری که در مباحثه‌ی اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های جدید باید مورد توجه قرار گیرد، خاستگاه طبقاتی و اجتماعی گویندگان آن‌ها است. زبان مخصوصی که ساکنان محله‌ای به کار می‌برند از نظر نحوه و به کارگیری تابوها صریح‌تر و آشکارتر از ساکنان بخشی دیگر از شهر است که از نظر طبقاتی - فرهنگی آن‌ها تفاوت دارند زیرا آن‌ها تابوها را بیش‌تر به صورت‌های استعاره‌ی، مجازی و بلاغی بر زبان می‌آورند. نکته دیگر آنکه به کارگیری زبان عامیانه بسیار متحرک و پویاست و آکاوی آن نیازمند تکرار تحلیقات مجدد و مکرر می‌باشد.

طی سالیان گذشته آثاری در این زمینه به چاپ رسیده است که می‌توان به کتاب‌های: فرهنگ عوام به قلم امیر قلی امینی، فرهنگ لغات عامیانه نوشته سید محمدعلی جمال‌زاده، فرهنگ لغات زبان مخفی نوشته مهدی سمائی، فرهنگ اصطلاحات عامیانه جوانان نوشته مهشید مشیری و فرهنگ فارسی عامیانه نوشته دکتر ابوالحسن نجف‌نصاری اشاره کرد.

علاوه بر این رسایل می‌توان از اثر ارزشمند آقای ابراهیم نبوی در زمینه‌ی کتاب «سالن ۶» و نیز کتاب «فرهنگ جبهه» نوشته‌ی سید مهدی فهمی نام برد.

از آنجا که زبان عامیانه با «زبان رسمی» و «زبان ادبی» تفاوت دارد و بخش خاصی از ادبیات یک‌زبان را تشکیل می‌دهد و با توجه به تحولات پرشتاب اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دهکده نوین جهانی که جامعه‌ی ایرانی نیز از آن مستثنا نیست، احساس گردید که تدوین این وجیزه به نوبه‌ی خود می‌تواند معاضدت و ولو اندک جهت خدمت به ارباب ادب باشد. لذا ضروری به نظر رسید، واژه‌ها و اصطلاحات جدید که برای بیان مفاهیم نوین اجتماعی ساخته و پرداخته شده‌اند، گردآوری، تدوین و طبقه‌بندی شوند؛ علی‌الخصوص که استفاده از «زبان عامیانه» بخصوص در فرهنگ و نوشتار داستان‌نویسی از جایگاه قابل توجهی برخوردار است. با توجه به نیاز بخشی از

اجتماع به درک این گویش، برآن شدیم که در حد وسع و توان خویش اقدام به جمع‌آوری واژه‌ها و اصطلاحات عامیانه کنیم.

این اثر تحت‌الشعاع مسائل مذکور بصورت ایده‌ای غیر منسجم در ذهن مؤلفان شکل اولیه یافت و بعد از همفکری و تقسیم کار در مدت بیش از بیست سال شکل نوشتاری به خود گرفت. قطعاً سکونت جناب آقای دکتر خوشکبازی و قرار گرفتن در بافت زبانی - اجتماعی شهر تهران در قبل از انقلاب شکوهمند مردم ایران، کمک شایانی در گردآوری داده‌ها داشته است.

مجموعه داشت‌ها و دست‌نوشته‌های مؤلفان و هم‌نشینی با اقشار مختلف و پرس‌وجو از اصناف منوع و ارتباط و تماس حضوری و تلفنی با دوستان، همکاران و همکلاسی‌ها کاری طاقت‌فرسا بود. یا داشت‌های به‌صورت حضوری و میدانی و نیز مطالعه آثار مؤلفان فاضل در این زمینه، بخش دیگری از تکرار تهای مؤلفان به شمار می‌رود؛ اما در نهایت باید اذعان کرد، تألیف این اثر برای مؤلفان که کرد و تک‌زبان هستند، شیرینی و نوش صدچندانی را در پی داشت زیرا سبب آشنایی و دوستی با افراد متعددی گشت. جامعه آماری این تحقیق شهر تهران و کتب داستانی نوشته شده به لهجه تهران بوده است. سرانجام در سال ۱۳۹۴ بخشی از کار به این شکل که ملاحظه می‌گردد آماده گشت.

بس از رایزنی با معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد مهاباد، سیاه‌مشق آن برای داوری ارسال و بعد از نتیجه داوری داوران محترم با اخذ مجوز از سازمان مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، مقدمات چاپ آن فراهم گردید. امید است معنای دل دانش‌پژوهان گرامی واقع گردد.

آب جیحون را اگر نتوان کشید
هم به‌قدر تشنگی بی‌وان چشید
در پایان از دانشمندان لیبیب و نقادان سخن خواستاریم کم‌وکاستی‌های این سیاه‌مشق را
بر مؤلفین بخشوده و باراهنمایی‌های ارزنده خود ما را رهین منت ساخته و در رفع نقایص
مؤلفان را یاری فرمایند.

دکتر رحیم عبداللهی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مهاباد

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
آ	۱
الف	۱۵
ب	۳۷
پ	۶۹
ت	۹۵
ث	۱۲۳
ج	۱۲۵
چ	۱۴۳
ح	۱۷۱
خ	۱۸۳
د	۲۱۱
ذ	۲۶۱
ر	۲۶۳
ز	۲۸۵
ژ	۳۰۷
س	۳۰۹